

граматичне забарвлення, а також до українських за своїм походженням слів, що мають досить давню традицію використання в російській літературній мові, частково фіксуються її словниками і в більшості зрозумілі без перекладу російському читачеві. Так, наприклад, українські за походженням *хлебороб*, *землероб* майже витіснили з широкого вжитку російські *земледелец*, *хлебопашец*, перевівши їх у план стилістично обмеженої сфери вжитку. Російські за походженням *сталь*, *руль* витіснили споконвічні *криця*, *кермо*, які перейшли у сферу поетичного функціонування.

Таким чином, мовний аналіз повинен здійснюватись на фоні історичних, історико-літературних, політичних і культурних процесів у житті народів. Якщо критерієм точності перекладу є тотожність інформації, що повідомляється на різних мовах, то цілісним (повноцінним або адекватним) можна визнати лише такий переклад, який передає інформацію рівноцінними засобами. Інакше кажучи, на відміну від переказу, переклад повинен передавати не тільки те, що виражене оригіналом, але і так, як це виражено в ньому. Ця вимога відноситься як до всього перекладу даного тексту в цілому, так і до окремих його частин.

Якість перекладу, як відомо, визначається мірою його адекватності, а значить, повноцінності.

Література

Бодуэн де Куртенэ И.А. О смешанном характере всех языков / И.А. Бодуэн де Куртенэ // Избранные труды по общему языкознанию, т.1. – М.: Высш. школа, 1963. – С. 363. *Іжакевич Г.П.* Українсько-російські мовні зв'язки радянського часу. / Київ: Наукова думка. – 1969. – 304 с. *Садохин А.П.* Введение в теорию межкультурной коммуникации / А.П. Садохин. – М.: Высш. шк. – 2005. – 310 с.

ГОЛОВЧАК Н. І.

(ДВНЗ «Ужгородський національний університет»)

ПРО НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР АНТРОПОНІМНИХ СИСТЕМ У БАГАТОМОВНОМУ ПРОСТОРИ

У статті розглядається еволюція антропонімних систем, які функціонують у багатомовному просторі. Продемонстровано, що антропонімна система зазнає постійних змін внаслідок міжмовних контактів та зміни принципів найменування.

Ключові слова: антропонім, особове ім'я, міжмовні контакти, етимологічний склад.

Головчак Н. И. О национальном характере антропонимических систем в многоязычном пространстве. В статье рассматривается эволюция антропонимических систем в многоязычном пространстве. Продемонстрировано, что антропонимическая система изменяется вследствие межязыковых контактов и изменений принципов наименований.

Ключевые слова: антропоним, имя собственное, межязыковые контакты, этимологический состав.

Holovchak N. I. From the national character of anthroponymic systems in multilingual space. The article deals with the evolution of anthroponymic systems in multilingual space. It has been shown that the anthroponymic system is constantly changing due to interlingual contacts and modifications of the principles of naming.

Key words: anthroponym, personal name, interlingual contacts, etymological structure.

Антропоніми є предметом багатьох різноаспектних лінгвістичних досліджень (етимологічних, семасіологічних, словотворчих, діалектологічних і т.п.). Важливими аспектами ономастичних студій є дослідження функціонування національних антропонімних систем в регіонах активного міжмовного контактування, яким є і Закарпатська область, що уможливорює порівняння специфічних та спільних особливостей в ономастиконах різних етносів, виділення національно диференціюючих та універсальних ознак антропоніміконів, визначення запозичених елементів у контактуючих антропосистемах і простеження тенденцій розвитку окремих національних ономастиконів у мультилінгвальному просторі.

Спектр особових імен є індивідуальним та неповторним у кожного народу, оскільки відображає особливості історичного розвитку, які є єдиними у своєму роді, зазначає відомий російський мовознавець Суперанська О. В. [Суперанская 1978, с. 3]. «Національно-культурний компонент властивий власним іменам навіть більшою мірою, ніж апелятивам» [Верещагин, Костомаров 1980, с.170]. Проте на сучасному етапі функціонування антропонімів, а особливо в межах мультиетнічного простору, в епоху інтенсивних глобалізаційних процесів, які супроводжуються контактуванням мов, простежуються тенденції інтенсивної еволюції як у плані етимологічного складу антропонімних національних систем, насамперед, особових імен, так і відхилення від традиційних для конкретного етносу мотивів найменування. Проблеми впливу процесів глобалізації на функціонування сучасних мов вже стали предметом наукових пошуків [Гронская 2010, с. 164], оскільки вони є такими інтенсивними та глибоко проникаючими, що відтісняють традиційні мовознавчі теорії про національний характер антропоніміконів.

Метою цього наукового доробку є прослідкувати вплив міжмовних контактів на ступінь вираження антропонімами національної ідентифікації особи та сучасні принципи формування мотивів вибору особового імені.

Завданням цього пошуку є проаналізувати розвиток національних антропонімних систем, які тривалий час функціонують у поліетнічному просторі з точки зору функціональних та структурних характеристик та обґрунтувати мотивацію найменування на сучасному етапі.

Об'єктом дослідження виступають особові імена, які функціонують у національних антропосистемах Закарпатської області.

Предметом дослідження є етимологічний склад іменного репертуару Закарпаття та еволюція мотивів номінації на сучасному часовому зрізі.

Актуальність такого наукового пошуку обґрунтовується відсутністю окремих наукових праць, присвячених вивченню цих питань, зокрема, в умовах багатомовного Закарпаття.

Специфіка історичного і культурного розвитку Закарпаття зумовила мультиетнічний та мультилінгвальний характер цього регіону. Закарпатська область розташована на самому Заході України, вона межує з Угорщиною, Словаччиною, Румунією та Польщею. Упродовж своєї історії цей регіон перебував у складі різних держав: Угорщини, Австро-Угорщини, Чехословаччини, з 1945 року – в складі СРСР як область України. Названі особливості історичного шляху та географічного розташування стали причиною етнічного різнобар'я: тут разом з українцями уже впродовж століть проживають угорці, румуни, словаки, німці, росіяни та інші етноси

Кожен етнос, який історично долею пов'язаний із цим регіоном, має свою національно сформовану антропонімну систему, яка, у свою чергу, стала органічною складовою загального закарпатського антропонімікону. В рамках міжлінгвальних контактів, властивих для мультиетнічного простору, відбувається взаємодія і на рівні антропонімних систем. Яскравим прикладом відображення міжкультурної взаємодії в антропонімних системах є етимологічний склад репертуару власних імен, який дуже неоднорідний у цьому плані. Закарпатський іменний репертуар на сучасному часовому зрізі не підтверджує поширеної думки про чітко виражений національний характер антропоніміконів, оскільки особове ім'я у цьому регіоні часто не є ідентифікуючою ознакою приналежності до конкретного етносу.

Аналіз етимологічного складу національних антропоніміконів Закарпаття показав, що на сучасному етапі розвитку їм властиві такі характеристики:

1) у всіх ономастиконах функціонують традиційні для більшості антропосистем чоловічі імена. Йдеться про власні імена грецького, латинського, єврейського та біблейського походження на зразок *Андрій, Іван, Василь, Михайло, Павло, Петро, Степан, Юрій, Ганна, Марія, Олена, Катерина, Юлія, Тетяна, Наталія* та інші. Ці імена утворюють групу незмінних фаворитів для всіх закарпатських етносів;

2) у загальному закарпатському антропоніміконі побутують національні елементи усіх етносів. Це українські *Богдан, Борис, Мирослав, Ярослав, Зоряна, Мирослава, Світлана, Сніжана*, угорські *Золтан, Імрі, Тібор, Жужанна, Моніка*, словацькі *Мілан, Божена, Квета*, румунські *Лучан, Сільвіу*, німецькі *Рудольф, Вільгельм, Йоганна, Гелга*. Ці імена уже не відзначаються високим ступенем ймовірності національної диференціації;

3) традиційні імена християнського календаря побутують у численних варіантах різномовного походження, якими також послуговуються усі етноси цього краю. В усіх національних ономастиконах є угорські варіанти імен *Ондраш (Андрій), Шандор (Олександр), Янош, Йоні (Іван), Дюрі (Юрій), Оні, Оніка (Ганна), Ілона (Олена), Коті (Катерина), Моріка (Марія)*, словацькі *Ян, Янко (Іван), Дюрьо, Дюрчо (Юрій), Мішо (Михайло), Веруша, Вера (Віра), Гелена (Олена), Яна (Іванна)*, румунські *Цильо (Василь), Нанка (Ганна)* та інші. Звертаємо увагу на те, що серед іменних варіантів, які функціонують у Закарпатті, найбільше українських (оскільки це домінуючий етнос у краї, а українська мова є державною) та угорських (це другий за чисельністю етнос, що проживає в Закарпатті, а угорська мова була державною в цьому регіоні упродовж тривалого часу панування Австро-Угорщини). Відмічаємо, що як українські, так і угорські іменні варіанти є поширеними і популярними у закарпатців загалом і є такими, що не містять національно ідентифікаційних ознак найменовуваного, не сприймаються іншими етносами як чужомовні. Ми обґрунтовуємо цю обставину інтенсивністю міжетнічних контактів, обумовлену як тривалим співпроживанням на одній території, так і значною кількісною перевагою, що визначає ступінь інтенсивності контактів. Словацьких, румунських та німецьких варіантів значно менше, що зумовлено, у першу чергу, незначною чисельною представленістю цих етносів у Закарпатті. Загалом якщо проаналізувати взаємодію мов на антропонімному рівні у цьому регіоні, то слід відзначити насамперед взаємозбагачення на рівні саме усно-розмовних іменних форм і значно меншою мірою – офіційних форм імені. Побутування іномовних варіантів головним чином зосереджено в тих районах, де постійними є контактування українців та угорців, німців, румунів, словаків та представниками інших народів. У 60-их роках ХХ ст. із 2 220 іменних варіантів, які були зафіксовані Чучкою П. П., майже 1 500, тобто більше

двох третин, становлять варіанти власне українські, а понад 750 варіантів, тобто близько 30% є запозиченими [Чучка 2008, с. 606]. У наш час частка іномовних варіантів в національних антропоніміконах є суттєво більшою.

4) в національних антропоніміконах спостерігається чітко виражена тенденція функціональних змін, а саме зміни популярності іменних варіантів: традиційні раніше іменні форми витісняються новими, запозиченими із телесеріалів, шоу-бізнесу і т.п. Особливо це стосується молодшої генерації, коли молодь воліє називатися модною формою імені, на зразок замість традиційного *Ганька, Ганя – Анета, Анюта, Ен*, замість *Марійка, Марічка, Марька, Маря, Маня (Марія) – Мері, Маша, Лара (Лариса) – Лері, Ларі, Одарка, Одарочка (Одарка) – Дар'я, Даша, Діма (Дмитро), Янко(Іван) – Ваня, Денис (Денис) – Дені, Олекса (Олексій) – Льоша, Альоша* і т.п. Ці іменні форми є поширеними серед молодшої генерації усіх без винятку етнічних груп, які заселяють Закарпаття, тобто ці форми також не є національно диференційованими у цьому регіоні;

5) наші дослідження показали, що на сучасному етапі функціонування різних національних антропосистем у Закарпатті спостерігається інтенсивна тенденція до вживання іномовних, нетипових для цього регіону раніше офіційних форм імен, серед яких переважають російські, а саме *Артьом* замість *Артем, Кіріл* замість *Кирило, Ілья (Ілля), Данііл, Даніель (Данило), Дмитрій (Дмитро), Нікіта (Микита), Марк (Марко), Мартін (Мартин)*. Щодо репертуару жіночих імен, то тут ще більшою є частка іномовних варіантів, які інтенсивно відтісняють традиційно побутуючі антропоніми. Наприклад, *Анна (Ганна), Єлена (Олена), Крістіна (Христина), Барбара (Варвара), Мелані (Мелана), Паула (Павлина), Теодора (Феодора), Яніна, Яніта (Іванна), Мікаела (Михайлина)*. Такі іномовні офіційні форми імен властиві для ономастиконів усіх етносів Закарпаття і, відповідно, мовна приналежність названих форм не ідентифікує національну приналежність їх носіїв;

6) іменний репертуар постійно поновлюється іменами зірок телеекрану та шоу-бізнесу, рідше – іменами відомих політичних діячів, вчених, спортсменів. Це так звані модні імена, при їх виборі для найменування новонародженого основними мотивами є віяння часу, прагнення до неординарності, до виділення і т. і. Ця тенденція властива розвитку усіх етнічних антропоніміконів Закарпаття і, на нашу думку, веде до втрати національно специфічних ознак антропосистем. Прикладами таких чоловічих імен є *Аксель, Алекс, Ален, Анастас, Антоніо, Арнальдо, Бенджамін, Браян, Джон, Едгар, Едвард, Енріко, Ервін, Ергард, Кріс, Норберт, Норман, Патрік, Річард, Роланд, Стівен, Чарльз*; жіночих – *Аріадна, Аурелія, Аріель, Беатріс, Бьянка, Брендя, Бріджит, Ванда, Ванесса, Вірджинія, Дагмар, Даніела, Джессіка, Джульєтта, Доріс, Глорія, Евіта, Жасмін, Інгрід, Кері, Лаура, Летісія, Лоріна, Луїза, Мерілін, Мірелла, Ніколь, Патрісія, Ребекка, Сабіна, Саманта, Сесілія, Сімона* та інші.

7) значною є частка усічених форм імен, які функціонують як самостійні і набувають все більшої популярності. Наприклад: *Бетті (Беата, Беатриса), Брітта (Брігітта), Вікі (Вікторія), Віллі (Вільгельм), Елла (Елеонора), Евелін (Евеліна), Грета (Маргарита), Лана (Світлана), Гаррі (Генрік), Карін, Кетрін (Катерина), Ліна (Ангеліна, Кароліна), Лола (Карола, Долора), Лора (Лариса), Лотта (Шарлотта), Мері (Марія), Ромі (Романа), Сандра (Олександра), Тіна (Христина, Мартина), Емілі (Емілія), Фанні (Стефанія, Франциска)* і т.п. Ці антропоніми наявні у всіх національних антропосистемах Закарпаття і не ототожнюють мовну приналежність імені та національну приналежність його носія.

Екстралінгвальні чинники, насамперед взаємодія та глобалізація культур впливають і на мотиви найменування, які все частіше нехтують традиціями вибору імені і схилиються до віяння часу. І якщо раніше основними мотивами вибору імені були церковні традиції (найменування за церковним календарем), родинні традиції, милозвучністю з прізвиськом, то останніми десятиліттями мотиви вибору імені зміщені до віянь часу, прагнення до виділення, екстравагантності. Як наслідок – в антропоніміконах суттєво зросла частка непопулярних раніше, нетрадиційних імен, насамперед героїв телесеріалів, зірок естради, відомих політиків, спортсменів, тощо. Вирішальним чинником, очевидно, тут виступає зміна естетичних уподобань, зумовлена інтенсивністю суспільного життя та культурних контактів. Такі мотиви номінації притаманні усім етносам, які проживають в Закарпатті. Вони призводять до функціональних (зміна популярних імен) та структурних (архаїзація одних і поява нових елементів) перетворень в антропоніміконах та втрати національно ідентифікуючих ознак.

Висновки. Таким чином, аналіз етимологічного складу національних антропосистем, які функціонують у багатомовному просторі Закарпаття та еволюції мотивів найменування дозволяє констатувати, що антропонімна система перебуває в безпосередній залежності від екстралінгвальних факторів, у першу чергу, на сучасному етапі це міжкультурні взаємини та зміна мотивів номінації під впливом сучасних умов розвитку суспільства. Національна антропонімна система поступово втрачає свої самотні специфічні елементи, стає більш інтернаціональною, підпорядковується сучасним уподобанням номінації. Міжкультурні взаємини в умовах глобалізаційних процесів ведуть до певного роду універсалізації ономастиконів. Великого значення на сучасному часовому зрізі набуває вплив

модних тенденцій на мотивацію найменування. Цей фактор також сприяє поступовій втраті національно специфічних ознак антропонімікону.

Перспективи подальшого дослідження полягають у визначенні тенденцій розвитку загальноукраїнської системи особових імен на сучасному етапі, що дало б можливість укласти сучасний словник власних імен України, який мав би як наукове, так і практичне значення, насамперед як нормативний документ.

Література

Верещагин Е. М. Лингвострановедческая теория слова / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М.: Рус. яз., 1980. – 320 с. *Гронская Н. Э.* К вопросу о полилинвизме / Н. Э. Гронская // Функциональная лингвистика. – Симферополь, 2010. – №1. – Т. 1. – С. 164-166. *Суперанская А. В.* Имя нарицательное и собственное / А. В. Суперанская. – М.: Наука, 1978. – с. 3. *Чучка П. П.* Антропонимия Закарпаття [монографія] / П. П. Чучка. – Ужгород, 2008. – С. 606.

ГОРДИЕНКО Е.В.

(Запорожский государственный медицинский университет)

МЕТОДОЛОГИЯ ИЗУЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ЛЕКСИКОГРАФИИ

В статье рассматриваются основные методы и подходы применяемые в теории лексикографии. Детально описана современная методология изучения национальной англоязычной лексикографии в диахронии и принципы таксономического описания лексикографических справочников.

Ключевые слова: национальная лексикография, методология, диахрония, таксономия, лексикографические справочники.

Гордієнко О.В. Методологія вивчення національної англомовної лексикографії. У статті розглядаються загальні методи та підходи, які використовуються у вивченні лексикографії. Детально проаналізовані сучасна методологія вивчення національної англомовної лексикографії в діахронії та принципи таксономічного опису лексикографічних довідників.

Ключові слова: національна лексикографія, методологія, діахронія, таксономія, лексикографічні довідники.

Gordiyenko O.V. Methodology of national english lexicography study. The paper is devoted to the study of basic methods and trends in lexicography. Modern methodology of national english lexicography was studied in diachrony, and taxonomy principles were analysed.

Key words: national lexicography, methodology, diachrony, taxonomy, lexicographic reference works.

Развитие современной лингвистики невозможно представить без такой весомой составляющей как лексикография, о чём свидетельствует большое количество исследований в данной области [Гордиенко 2009; Девкин 2005; Иванова, 2008; Карпова 2007; Cowie 2009; Skybina 2010; Miyoshi 2007 и др.]. Теоретическая лексикография как отрасль языкознания охватывает различные аспекты словарной работы как в ретроспективе, так и в перспективе, а также широкий спектр проблем, связанных с изучением истории словарной работы, теоретических основ и методов составления, издания и продажи словарей. Одной из основных задач теоретической лексикографии является описание истории лексикографии с акцентом на особенностях культур, в которых она формировалась, а также статуса и функций лексикографических справочников, прежде всего различных типов лингвистических словарей в рамках различных культурных систем.

В лексикографических студиях изучаются словарные справочники, созданные на материале различных языков. Значительный объем исследований посвящен англоязычной лексикографии. Предметно, комплексно и многоаспектно изучается прежде всего лексикография Великобритании и США; определенное внимание уделяется и лексикографии Австралии, Канады; но в целом национальная англоязычная лексикография не служила предметом специального комплексного исследования.

Актуальность нашего исследования обусловлена тем, что в теории лексикографии не разработана современная методология, позволяющая дать полный и комплексный анализ национальной лексикографии в целом.

Целью исследования является разработка методологии изучения национальной лексикографии с учётом всех фаз словарной работы, статуса и функций лексикографических справочников, а так же особенностей культур в которых была создана лексикографическая традиция. Поставленная цель обусловила необходимость решения следующих **задач**: изучение и описание методов и принципов применяемых в общей теории лексикографии, разработка методики изучения национальной лексикографии.

Объектом исследования является национальная англоязычная лексикография. В качестве предмета выступают методы и принципы металексикографии.

При изучении национальных лексикографий основное внимание уделяется историческим фактам, выделению типов словарей и их таксономической характеристике.